

Näringsdepartementet

Sveriges geologiska undersökning
Box 670
751 28 Uppsala

m.fl.

Uppdrag att ta fram strategi för hantering av gruvavfall och göra en bedömning av kostnader och åtgärder för efterbehandling

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Naturvårdsverket (NV) att tillsammans;

- ta fram en långsiktig strategi för hantering av gruvavfall och bedömning av åtgärder för efterbehandling av gruvverksamhet
- utvärdera de efterbehandlingar av nedlagda gruvverksamheter som har genomförts från 1980-talet och framåt, samt
- kartlägga kostnader för hantering av gruvavfall och för efterbehandling av gruvverksamhet.

Vid genomförandet av uppdraget ska relevant kunskap och erfarenhet inom området som finns hos länsstyrelserna tillvaratas. Vidare ska myndigheterna inhämta underlag om såväl aktuell forskning som befintlig kunskap från exempelvis gruv- och återvinningsbranscherna.

Närmare om uppdragen

Framtagande av långsiktig strategi för gruvavfall

En långsiktig strategi för hantering av gruvavfall och bedömning av åtgärder för efterbehandling ska omfatta en analys av den nuvarande nationella situationen när det gäller mängder, typer och lokalisering av utvinningsavfall.

Strategin ska innehålla analys och sammanställande av de viktigaste gruvverksamhetsutövarnas avfallshanteringsplaner som tas fram enligt förordningen (2013:319) om utvinningsavfall.

Den ovan nämnda strategin ska vidare beakta de alternativa metoderna för användning av utvinningsavfall och omfatta även den del av gruvavfallet som inte kan utvinnas eller användas för annan produktion. Vid beaktande av alternativa användningsområden för utvinningsavfallet bör hänsyn tas till giftfria och resursnåla kretslopp.

Strategin bör inkludera en sammanfattande bedömning av utvinningsavfallshanteringen i Sverige samt förslag till åtgärder för att förbättra miljömässigt hållbar avfallshantering och efterbehandling.

NV ska i samråd med SGU redovisa denna del av uppdraget till Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet) senast den 15 september 2017.

Utvärdera de efterbehandlingar av nedlagda gruvverksamheter som har genomförts

SGU och NV ska utvärdera de efterbehandlingsinsatser som har genomförts av gruvindustrins avfallsdeponier sedan slutet av 1980-talet samt belysa fördelar och nackdelar med de olika efterbehandlingsmetoderna inklusive kostnadsbild. Utvärderingen ska särskilt belysa hur väl åtgärderna för täckning har medfört en minskning av vittring och av läckage av metaller och hur åtgärderna geotekniskt motsvarar uppställda krav. Utvärderingen ska vidare innehålla en analys av täckningsmetodens beständighet. Utvärderingen ska omfatta sanering och efterbehandlingsinsatser utförda i såväl statlig som privat regi.

SGU ska i samråd med NV redovisa denna del av uppdraget till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 1 april 2017.

Kartlägga kostnader för hantering av gruvavfall och för efterbehandling

Det saknas en sammanställd kunskap om vilka kostnader som staten har för sanering och efterbehandling vid avveckling av gruvverksamhet. Vidare saknas en enhetlig bild av verksamhetsutövarnas samlade kostnader för sanering och efterbehandling.

NV ska tillsammans med SGU ställa samman uppgifter om statens och verksamhetsutövarnas kostnader för hantering av gruvavfall och för efterbehandling samt analysera om det finns någon trend som kan kopplas till vald teknik.

NV ska i samråd med SGU redovisa denna del av uppdraget till Regeringskansliet (Näringsdepartementet och Miljö- och energidepartementet) senast den 1 april 2017.

Skälen för regeringens beslut

Gruvnäringen är och har länge varit en viktig del av svensk industri. Sverige är EU:s största järnmalmsproducent och är en av de främsta producenterna även av övriga basmetaller. Sverige ska fortsätta att stå stark som gruvnation och vara en föregångare för en miljömässigt hållbar gruvnäring och avfallshantering. I nuläget motsvarar utvinningsavfallet 83 procent av den totala uppkomna avfallsmängden i Sverige. Verksamheten ska samtidigt inte överlämna en skadad miljö eller ekonomiska åtaganden till framtidens medborgare och skattebetalare.

Riksrevisionen har i rapporten *Gruvavfall – ekonomiska risker för staten* (RiR:2015:20) rekommenderat regeringen att ta fram en långsiktig strategi för hantering av utvinningsavfall och efterbehandling, att ta till vara och analysera erfarenheter från tidigare gjorda sanerings- och efterbehandlingsinsatser samt att kartlägga kostnader för hantering av utvinningsavfall och efterbehandling.

En långsiktig strategi för hantering och efterbehandling av utvinningsavfall bör ge en samlad bild och vägledning om hur detta avfall bör hanteras. Enligt miljöbalken ska avfall så långt som det är möjligt hanteras i enlighet med den s.k. avfallshierarkin. Mot bakgrund av det finns det skäl att undersöka möjligheterna för att återvinna utvinningsavfallet genom exempelvis alternativa användningsområden såsom återanrikning eller som ballastmaterial inom infrastruktur och samhällsplanering. På så sätt kan behovet av bergtäkter minska och bidra till samhällets materialförsörjningsplanering. I detta sammanhang bör hänsyn tas till de allmänna hänsynsreglerna och särskilt principerna om resurshushållning och försiktighet för att så långt som möjligt bidra till giftfria och resurseffektiva kretslopp. Detta återspeglas också i målbilden för Sveriges mineralstrategi (dnr 2013/00972/FIN), som säger att resurseffektivitet vid utvinning, bearbetning och återvinning av bergmaterial ska öka. En långsiktig strategi för hantering av gruvavfall kan komplettera den målbilden med en plan för omhändertagande av avfall och ligga till grund för vidareutveckling av effektivare efterbehandlingsmetoder.

SGU har tidigare genomfört ett uppdrag om regional materialförsörjningsplanering (dnr N2013/04066/FIN) och ett om insamling av produktionsuppgifter för entreprenadsten (dnr N2013/04153/FIN), vars resultat ska ge ett verktyg som kan användas vid anvisning av mark för täkter av bergmaterialprodukter som används vid byggande av såväl infrastruktur som bostäder. Vidare har SGU i samråd med NV genomfört en kartläggning och analys av utvinnings- och återvinningspotentialen för olika metall- och mineraltillgångar i Sverige (dnr N2013/04152/FIN).

Det förekommer ibland läckage av metaller från gruvavfallsupplag som är i drift eller har slutbehandlats. Täcksiktken av vatten eller andra material ska vara dimensionerade för att vara beständiga mot omgivande krafter i minst 1 000 år. Den teknik som väljs vid efterbehandlingen påverkar efterkontroll och underhållsåtgärder, och kan variera kraftigt mellan olika gruvor. Det är av stor vikt att ta till vara tidigare gjorda erfarenheter av sanering och efterbehandling för att kunna utveckla de metoder som används i dag, i syfte att få långsiktigt hållbara och geotekniskt stabila åtgärder för stängning och avveckling av gruvavfallsanläggningar.

Kostnader som uppstår för hantering av utvinningsavfallet och efterbehandling varierar mycket beroende på egenskaper hos den aktuella malmkroppen och vilken gruvverksamhet som bedrivs. Det saknas i dag en helhetsbild av bedömda framtida kostnader för utvinningsavfallshandling och efterbehandling. Det behövs därmed en kartläggning av statens och verksamhetsutövarnas kostnader för hantering av utvinningsavfall och för efterbehandling.

Ett uppdrag ligger i linje med målsättningarna inom miljömålsarbetet, exempelvis miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och miljökvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet som innefattar ett delmål om minskad användning av naturgrus. Uppdraget bidrar även till regeringens avsikt att skapa nya modeller för att utveckla en miljömässigt hållbar gruvnäring och samhällsutveckling.

På regeringens vägnar

Mikael Damberg

Lotta Lewin Pihlbad

Likalydande till

Naturvårdsverket

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA och SFÖ
Miljö- och energidepartementet/KE och S
Näringsdepartementet/KSR och RS